

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT
„ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU**

Cu titlul de manuscris
C.Z.U: 37.091:373.5(043.2)

BALABAN Luminița Maria

**STRATEGII DIDACTICE DE DEZVOLTARE A
COMPETENȚEI DE A ÎNVĂȚA SĂ ÎNVEȚI ÎN LICEU**

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

**REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației**

CHIȘINĂU, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Şcolii Doctorale „Ştiinţe ale Educaţiei”,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chişinău.

Componenţa Comisiei de susţinere publică a tezei de doctorat:

1. **CIORBĂ Constantin**, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, **preşedintele comisiei**, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chişinău
2. **PAPUC Ludmila**, doctor în istorie, conferenţiar universitar, **conducător de doctorat**, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chişinău
3. **GORAŞ-POSTICĂ Viorica**, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, **referent oficial**, Universitatea de Stat din Moldova
4. **CRISTEA Sorin**, doctor în pedagogie, profesor universitar Emerit, **referent oficial**, Universitatea din Bucureşti
5. **SADOVEI Larisa**, doctor în pedagogie, conferenţiar universitar, **referent oficial**, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă din Chişinău”,
6. **FRANŢUZAN Ludmila**, doctor în pedagogie, conferenţiar universitar, **referent oficial**, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chişinău

Susţinerea va avea loc la **17 martie, 2025, ora 10.00**, în cadrul Universităţii Pedagogice de Stat „I. Creangă”, blocul de studii nr. 2, Sala Senatului, str. I. Creangă 1, MD-2069.

Teza de doctor şi rezumatul pot fi consultate pe pagina web a Universităţii Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (www.upsc.md) şi pe pagina web a ANACEC (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expediat la 17 februarie, 2025

Preşedintele comisiei:

CIORBĂ Constantin, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar,

Conducător ştiinţific:

PAPUC Ludmila, doctor în istorie, conferenţiar universitar

Autoare:

Balaban Luminiţa Maria

© Balaban Luminiţa Maria,, 2025

CUPRINS

Reperete conceptuale ale cercetării.....	4
Conținutul tezei.....	10
Concluzii generale și recomandări	29
Bibliografie	33
Lista publicațiilor autoarei la tema tezei	35
Adnotare (română și engleză).....	36

LISTA ABREVIERILOR

Limba română

UNESCO - Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură

MCI2P - Modelul teoretic al competenței de a învăța să înveți în context pedagogic

GE – grup experimental

GC – grup de control

CI2 - Competența de a învăța să înveți

SND – Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”

AÎP- Autoreglarea învățării și a performanței

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei de cercetare rezultă din evoluțiile înregistrate în ultimele decenii în domeniul filozofiei și politicii educației, lansată de UNESCO din anii 1970 până în prezent, raportate la modelul economic și cultural al societății informatizate, bazată pe cunoaștere, și politic al democrației participative care solicită dobândirea unor competențe-cheie, necesare fiecărui membru al societății ca specialist profesionist și cetățean proactiv, adaptabil permanent la cerințele viitorului, pe termen mediu și lung.

Dezvoltarea competenței generale de a învăța să înveți prin strategii didactice se concretizează la nivelul unor *competențe specifice* fiecărei *arii curriculare* și *discipline de învățământ*, care definesc capacitatea de: a identifica și îndeplini eficient diferite sarcini didactice și extradidactice; a programa acțiunea de învățare integrată în activitatea de instruire, concepută curricular ca *predare-învățare-evaluare*; a rezolva probleme și situații-problemă prin strategii didactice adecvate, interactive; a perfecționa învățarea prin cercetare (documentare, demonstrație deductivă și analogică, lectură aprofundată, autorefecție); a realiza sinteze tematice sau modulare cu caracter intradisciplinar, interdisciplinar, pluridisciplinar și transdisciplinar; a aprecia calitativ rezultatele obținute, în condiții strategice de evaluare continuă, formativă și autoformativă.

La nivel de filozofie și de politică a educației, este cultivată ideea de *a-l învăța pe elev să învețe prin instruire-autoinstruire durabilă, eficientă*, activitate care are ca scop general *învățarea autonomă*, realizată prin *strategii didactice interactive, tehnici didactice speciale* (pentru cultivarea gândirii critice), *stiluri de învățare* adaptate la context (studiul limbii engleze în învățământul liceal). Ele amplifică autonomia (psihologică) și responsabilitatea (socială) elevului care își asumă rolul de conducător al propriului proces de învățare și autoînvățare.

Importanța studierii temei este justificată de problematica pedagogică de actualitate, cu referință la construcția intradisciplinară, interdisciplinară, pluridisciplinară și transdisciplinară a competențelor-cheie, în general, a competenței-cheie de a învăța să înveți, în special, formată și dezvoltată la elevii de liceu în spirit constructivist structuralist-genetic de Piaget J. [16] și socio-cultural orientat spre „zona proximei dezvoltări” de Vîgotski L., care susțin învățarea integrată, afirmată de Bruner J. prin strategii didactice adecvate. Formarea și dezvoltarea competenței de a învăța să înveți solicită valorificarea experienței anterioare din perspectiva obiectivelor generale și specifice fiecărei trepte și discipline de învățământ. Pentru elevul de liceu sunt importante definitivarea, aprofundarea și consolidarea conștiinței de sine, cu impact major, pe termen mediu și lung, în perspectiva integrării în mediul universitar și în viața socioprofesională.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare. Competența *de a învăța să înveți* dezvoltată ca și competență-cheie de tip transversal, transdisciplinar este un produs calitativ superior al cunoștințelor, abilităților și atitudinilor dobândite și interiorizate de elevul licean, reflectate și concentrate la nivel de filozofie și de politică a educației în Recomandarea Consiliului U.E. din 2006 [20], reînnoită în 2018 [21, 33]. La acest nivel, ea constituie competența transversală, transdisciplinară *de a învăța să înveți eficient (managerial), autonom (psihologic), responsabil (social)* pe tot parcursul vieții.

Încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale, în context inter- și transdisciplinar este de principiu și rămâne în atenția cercetătorilor atât în context național, cât și pe plan global. Problematika dezvoltării competenței de a învăța să înveți este reflectată la nivelul mai multor studii și analize realizate de autori consacrați din **Romania**: Cristea S. (2000) [5, 6]; Ionescu M. (2003, 2007) (dezvoltarea continuă a personalității); Ionescu M., Chiș V. (1992) [10], (învățarea bazată pe competențe); Bocoș M. (2002, 2013), (învățarea centrată pe elev) [1,2]; Velea S. (2020) [27], (autonomia și autoevaluarea în învățământul liceal); Țarălungă G. (2023) (strategii didactice interactive de stimulare a metacogniției) [26]; Stan C. (2021) (reflecția, autoevaluarea și adaptarea strategiilor de învățare) [24]; Potolea D. (2019) (formarea competențelor în educație) [17]; **Republica Moldova**: Scifos L. (2010) [25], Goraș-Postică V. (2024) (*competențe-cheie, învățarea pe tot parcursul vieții*) [9]; Paladi O. (2013) (sistemul de valori ale adolescentului) [14]; Franțuzan L. (2021) (competența de a învăța să înveți) [8], Franțuzan L. et. al (2024) (competența de a învăța să înveți în educația STEM/ STEAM); Papuc L. et. al (2021) (dezvoltarea competenței de a învăța să înveți) [15]; Orehovschi S. (2023) (dezvoltarea competenței de a învăța să înveți prin activități independente de valorizare a textului) [13].

Spportul teoretico-metodologic a fost proiectat pe fundalul unui conținut de idei reprezentate de fundamentele pedagogiei, abordate din perspectiva filozofiei și a politicii educației argumentate de Piaget J. (1972) [16], Faure E. (1974) [7]; Boekaerts M. și Corno L. (2021) [28]; De Corte E., Verschaffel L.(2021) [29]; Dinsmore D. L., Alexander P. A. (2020) [30]; Hattie J., Zierer K. (2021) [31]; Peerry N.E., Rahim A. (2020) [32]; Schurik D.H., Greene J. A. (2017) [34]; Cristea S. (2018) [5, 6]; promovate de Recomandările Consiliului U.E. din 2006 [20] și reactualizate în 2018 [21,33]; raportul UNESCO (coord. Delors) (1996, 2000) [4]; orientările valorice promovate de „Agenda Educație 2030 pentru dezvoltare durabilă” [1].

Problema cercetării științifice rezultă din *contradicțiile* înregistrate în școală în contextul existenței unor dezacorduri, care apar în procesul de valorificare a strategiilor didactice de dezvoltare a *competenței de a învăța să înveți*, în perspectiva integrării elevului de liceu în mediul universitar și în viața socială (comunitară, profesională, culturală etc.).

Rezolvarea problemei cercetării implică determinarea premiselor teoretico-praxiologice ale strategiilor didactice ce pot contribui la dezvoltarea *competenței de a învăța să înveți* în clasele de liceu, generate de întrebările:

- *Ce fundamente teoretice constituie repere în conceptualizarea evoluției competenței de a învăța să înveți la elevii de liceu?*

- *Cum pot fi determinate fundamentele teoretice necesare valorificării strategiilor didactice în procesul dezvoltării competenței de a învăța să înveți a elevilor la treapta de liceu?*

- *Care sunt demersurile experimentale implementate privind valorificarea dezvoltării competenței de a învăța să înveți a elevului în liceu?*

Scopul cercetării: conceptualizarea strategiilor didactice pentru dezvoltarea competenței de *a învăța să înveți* și validarea experimentală a Programului de implementare a strategiilor didactice, stabilite pentru dezvoltarea competenței *a învăța să înveți* în învățământul liceal.

Ipoteza cercetării: eficiența strategiilor didactice aplicate pentru dezvoltarea competenței de *a învăța să înveți* va fi demonstrată în condițiile proiectării curriculare centrată pe valorificarea optimă a mediului socioeducațional și a resurselor psihologice ale elevilor (cognitive, metacognitive), în acord cu modele pedagogice teoretic fundamentate și validate empiric.

Obiectivele cercetării:

- determinarea reperelor teoretice în evoluție ale *conceptelor de competență și competență de a învăța să înveți* prin noua paradigmă prospectivă a educației, care anticipează dezvoltarea socială,
- examinarea competenței-cheie *a învăța să înveți* în perspectiva *multilingvistică* și de *exprimare culturală* a cunoștințelor de bază și a orientărilor valorice promovate de „Agenda 2030 pentru dezvoltare”, reflectate în strategiile pentru educația de calitate din diverse țări;
- elaborarea și descrierea *Modelului teoretic al competenței de învăța să înveți în context pedagogic*, prin valorificarea „pilonilor” educației integrative, principiilor și orientărilor valorice și a metodologiei de cercetare experimentală consacrată în științele educației;

- identificarea strategiilor didactice pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu într-un mediu de învățare stimulant, autonom și personalizat;
- elaborarea și validarea experimentală a *Programului de implementare a strategiilor didactice, stabilite pentru dezvoltarea competenței a învăța să înveți în învățământul liceal*;

Sinteza și justificarea metodelor de cercetare. În demersul investigațional au fost aplicate metodele: *teoretice* - documentarea științifică, recursul la istorie, metoda modelizării pedagogice, inventarul de reflecții valorice, metodele analitico-sintetice și *experimentale* - experimentul pedagogic, conversația, testarea, studiul de caz, metode de prelucrare matematică și analiza calitativă a datelor experimentale.

Sprijinul teoretico-metodologic al cercetării este argumentat de abordările asupra strategiilor didactice de dezvoltare a competenței de a învăța să înveți în bibliografia *anglo-saxonă*, care promovează intervenții pedagogice bazate pe autoreglare, susținute de feedback formativ, reflecție, flexibilitate și adaptabilitate în diverse medii de învățare și evoluție a mentalității de învățare continuă. Conform viziunii lui Boekaerts M. și Corno L. (2021) [28], auto-reglarea este considerată un element indispensabil în dezvoltarea competenței de a învăța să înveți, fiind apreciată ca sprijin pentru elevi în gestionarea gândurilor, emoțiilor și acțiunilor în procesul de învățare. Aceasta, după cum afirmă De Corte E., și Verschaffel L. se realizează prin *strategii de auto-reflecție și control asupra propriilor obiective*, care facilitează învățarea independentă [29]. Cadrele teoretice referitoare la activitatea minții propuse de Hattie J. și Zierer K. (2021) pun accentul pe *reflecție, feedback și implicare activă*, elemente cheie pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți [31]. Potrivit autorilor D.Schurik și J.Green, învățarea elevilor este stimulată prin utilizarea unor cadre mentale care îi ajută să devină conștienți de acest proces, să reflecteze asupra progresului și să solicite feedback, promovând astfel autonomia și responsabilitatea în propriul parcurs educațional [34].

Analiza studiului realizat de Perry N.și , Ranim A., (2020) relevă importanța intervențiilor și a strategiilor liderilor în educație, ghidate de practici de autoreglare și sprijin în dezvoltarea abilităților elevilor de a se adapta și de a evolua în medii de învățare digital dinamic de învățare [32]. Autorii Dinsmore D., și Alexander P., (2020) evidențiază rolul metacogniției în procesul de învățare și performanță, subliniind contribuția acesteia la dezvoltarea competenței de a învăța să învețe prin autorefecție și control asupra propriului proces de învățare [30].

Metodologia cercetării științifice este construită în funcție de tipurile de cercetare (fundamentală, metodologică și operațională), realizate prin metode de cercetare: a) istorică hermeneutică, bazate pe analiza unor texte fundamentale de politică a educației care îmbină investigația și interpretarea sincronică – diacronică; b) teoretice: analiza și compararea, sistematizarea și generalizarea; c) empirică, experimentală: experimentul pedagogic, chestionarea, interviul, tehnici psihodiagnostice; d) de analiză matematică de prelucrare a datelor.

Noutatea și originalitatea științifică este afirmată de conceptualizarea pedagogică a Modelului teoretic al competenței de a învăța să înveți în context pedagogic, fundamentat pe definirea CI2 în evoluție, perspectiva filosofică a educației permanente și autoeducației și politicile educaționale actuale ale paradigmei educației moderne, principiile și orientările valorice ale CI2, integrată intra/inter/pluri/transdisciplinar în aria curriculară de referință; elaborarea și validarea experimentală a Programului de implementare a strategiilor didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal în vederea creării mediu de învățare stimulant și autonom, în care elevii de liceu pot dezvolta conștiința socială și exersa competența de a învăța să învețe într-un mod continuu și personalizat.

Rezultatele obținute care au contribuit la rezolvarea obiectivelor propuse au fost specificate și operaționalizate în modelul de proiectare curriculară a activităților de dezvoltare a CI2 în liceu; crearea unui cadru științific de referință susținut de principiul centrării educației pe dezvoltarea competențelor-cheie de tip intradisciplinar și interdisciplinar, asociate cu cele de tip transdisciplinar, valorificate în Modelul teoretic al competenței de a învăța să înveți în context pedagogic și validate experimental în Programul de implementare a strategiilor didactice, stabilite pentru dezvoltarea competenței CI2 în învățământul liceal, formularea concluziilor științifice și recomandărilor privind integrarea strategiilor didactice necesare în procesul de dezvoltare a competenței de a învăța să înveți în învățământul liceal, pe fondul evoluțiilor paradigmatiche susținute de teoria curriculumului și a instruirii, afirmate în context pedagogic, psihologic și social.

Semnificația teoretică a cercetării este marcată la nivelul unei noi paradigme care evidențiază funcția proactivă a educației, bazată pe „patru piloni” (a ști, a ști să faci, a ști să trăiești împreună, a ști să fii și să devii) și susțin competențele-cheie, având ca produs superior, competența transversală, transdisciplinară de *a învăța să înveți eficient* (managerial, antreprenorial), *autonom* (psihologic) și *responsabil* (social), *pe tot parcursul vieții*, dezvoltată în liceu prin strategiile didactice pentru asigurarea holistică și pleneră a *competenței personale și sociale de a învăța să înveți*;

formularea concluziilor științifice referitoare la dezvoltarea *competenței de a învăța să înveți* a elevilor de liceu.

Valoarea praxiologică a cercetării este probată prin modelele pedagogice aplicate la nivel de *proiectare curriculară* a instruirii în liceu pentru aprofundarea *conștiinței de sine* a adolescentului; *obiectivele specifice* definite în termeni de competențe-cheie în perspectiva educației permanente; *strategii didactice* proiectate și realizate în cadrul Programului de implementare a strategiilor didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal prin coordonatele: *formarea cadrelor didactice pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu și dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu*, la nivel formal (prin disciplina limba engleză) și nonformal (prin proiecte și programe educative școlare și extrașcolare).

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin cercetări teoretice și experimentale, desfășurate cu profesorii școlari de limba engleză în cadrul Cercului pedagogic din zona Bacău Nord, care au participat la programul de formare pentru implementarea strategiilor didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal și elevii din clasele a IX-a, a X-a și a XI-a din Colegiul Național Pedagogic „Ștefan cel Mare” Bacău, Romania.

Aprobarea rezultatelor investigației prin publicarea valorilor cercetării în:

(a) reviste științifice (3): Competența de a învăța să înveți ca model pedagogic fundamentat psihologic și social, Revista *Didactica Pro*, Chișinău, 2024; Autoevaluarea: Instrument al dezvoltării competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu, Revista *Univers Pedagogic*, Chișinău, 2024; Competențe-cheie, o nouă filozofie și politică a educației. Revista *Didactica Pro*, Chișinău, 2024;

(b) materialele conferințelor științifice internaționale (2): *Promovarea strategiilor gândirii critice în învățarea limbii străine în învățământul liceal. Conferința Științifică Internațională „Performanțe, Personalități”*, Chișinău, 2021; *Dezvoltarea competenței”a învăța să înveți” la treapta de liceu. Conferința Științifică Internațională: Cultura Cercetării Pedagogice: Provocări și Tendințe Contemporane*, Chișinău, 2021;

(c) culegeri ale conferințelor științifice naționale cu participare internațională (1): *Portofoliul elevului de liceu ca instrument de dezvoltare a competenței a învăța să înveți*, Conferința Științifică Națională cu Participare Internațională „Probleme ale Științelor Socioumaniste și ale Modernizării Învățământului”, Chișinău, 2021;

(d) Ghid metodologic pentru profesori: *Strategii didactice de dezvoltare a competenței de a învăța să înveți*, Bacău, 2024.

Publicațiile la tema tezei: 10 lucrări științifice [p. 35].

Volumul și structura tezei: Introducere, 3 capitole, Concluzii generale și recomandări, Bibliografie și Anexe.

Concepte-cheie: competența de a învăța să înveți, competențe-cheie, competența transversală, competența transdisciplinară, competența învăța să înveți pe tot parcursul vieții, strategii didactice, valori ale competenței de a învăța să înveți.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea temei de cercetare, sunt construite scopul general și obiectivele specifice, este formulată problema cercetării și elaborată ipoteza cercetării raportată la *stadiul cercetării* problemei formării și dezvoltării *competenței a învăța să înveți* eficient, autonom și responsabil în contextul învățământului secundar liceal.

În **Capitolul 1 – Abordarea retrospectivă și analitică a competenței de a învăța să înveți** – este definit conceptul pedagogic de *competență ca produs* al capacităților educatului de: *a ști* (cunoștințe declarative), *a ști să faci* (abilități / cunoștințe procedurale), *a ști să fii* (*atitudini psihologice* / pozitive față de învățare și *sociale* / a învăța să muncești împreună) (Dulamă, 2010, 2011), *produs* susținut prin *valorile pedagogice generale* (binele moral, adevărul științific, aplicabilitatea adevărului științific, frumosul din artă, natură și societate; sănătatea psihică și fizică), reflectate *specific* în cadrul fiecărei *discipline* și *trepte de învățământ* (limba engleză, liceu). Analiza conceptului supus interpretărilor teoretice din perspectivă istorică este realizată în baza documentelor fundamentale de filozofie și de politică a educației, elaborate de UNESCO (*A învăța să fii*, 1972; *Educația o comoară lăuntrică*, 1997) Consiliul U.E (*Recomandările 2* din 006, 2018), cu impact și în învățământul liceal.

Valoarea teoretică a **competenței de a învăța să înveți (CI2)** este afirmată în contextul istoric al paradigmei curriculumului, deschisă spre educația permanentă și spre autoeducație și definită în plan teoretic, în funcție de raporturile sale cu finalitățile și conținuturile educației și ale instruirii, inițiate, instituite și dezvoltate pedagogic și social, în plan metodologic și praxiologic, recunoscută și subliniată, în istoria modernă și contemporană, la nivel de politică a educației prin lucrări de referință, coordonate de Edgar Faure – a învăța să fii [7]. În cercetarea UNESCO capacitățile operaționalizate (a ști, a ști să faci, a ști să fii) – *anticipează competența de a ști să înveți, pentru dezvoltare și perfecționare permanentă, în perspectiva învățării pe tot parcursul vieții*.

Demersul științific este determinat de evoluția calitativă a educației moderne și contemporane, care pe de o parte, „precede și prevede”, iar, pe de altă parte, trebuie

să se adapteze permanent la cerințele societății, prin toate formele sale de realizare (formală, nonformală, informală) și focalizat pe dezvoltarea *competenței de a învăța să înveți, ca valoare de competență transversală, transdisciplinară*. **Argumentele teoretice** înaintate au evidențiat realitatea complexă trasată la nivel de *conceptualizare a termenului, competența elevului de a învăța să înveți* fiind operaționalizată pe criterii valorice, elevul devenind *eficient (managerial) autonom (psihologic) și responsabil (social)* în perspectiva educației permanente. În plan **practic**, *competența elevului de a învăța să înveți* a implicat analiza competenței-cheie *multilingvistice* (de tip intradisciplinar), antrenată în context pedagogic determinat (studiul limbii engleze în învățământul liceal) prin strategii didactice inovative de învățare individuală și de grup și de gestionare a timpului de instruire în mediile educaționale formal și nonformal. Sintetiza cercetărilor științifice aprobate în lucrare, determină spre anumite reconsiderări ale conținutului științific al competenței de învăța să înveți prin identificarea elementelor structurale și ale coordonatelor de dezvoltare a competenței prin strategii didactice.

În **Capitolul 2 – Coordonate metodologice ale dezvoltării „competenței a învăța să înveți”** – sunt valorificate *orientările valorice* promovate de „Agenda Educație 2030 pentru dezvoltare durabilă”, care continuă la nivel calitativ superior, obiectivele strategice desfășurate într-un *ciclu istoric* prelungit (UNESCO, 1972, 1997; *Recomandarea U.E.* 2006, 2018). La acest nivel sunt analizate consecințele noii paradigme de filozofie și politică a educației, care marchează și intensifică saltul pedagogic de la *învățarea de menținere*, reproductivă (proprie educației tradiționale) la *învățarea inovatoare, anticipativă și participativă*. Pe fondul proiectării curriculare, modelul paradigmatic asigură elevului și viitorului student *autonomia* învățării prin *integrarea* cunoștințelor, abilităților și atitudinilor de bază în sens *intra/inter/pluri/transdisciplinar* și eficiența acesteia în plan longitudinal, orizontal și transversal, în condiții de maximă responsabilitate socială.

În urma informațiilor acumulate și prelucrate în condiții de cercetare fundamentală orientată metodologic (spre problematica specifică învățământului liceal) este elaborat **Modelul teoretic al competenței de a învăța să înveți (CI2) în context pedagogic**, *model pedagogic de dezvoltare a competenței pe tot parcursul vieții*, adaptat la obiectivul psihologic general al învățământului liceal – *definitivarea conștiinței de sine* a elevului aflat la vârsta adolescenței.

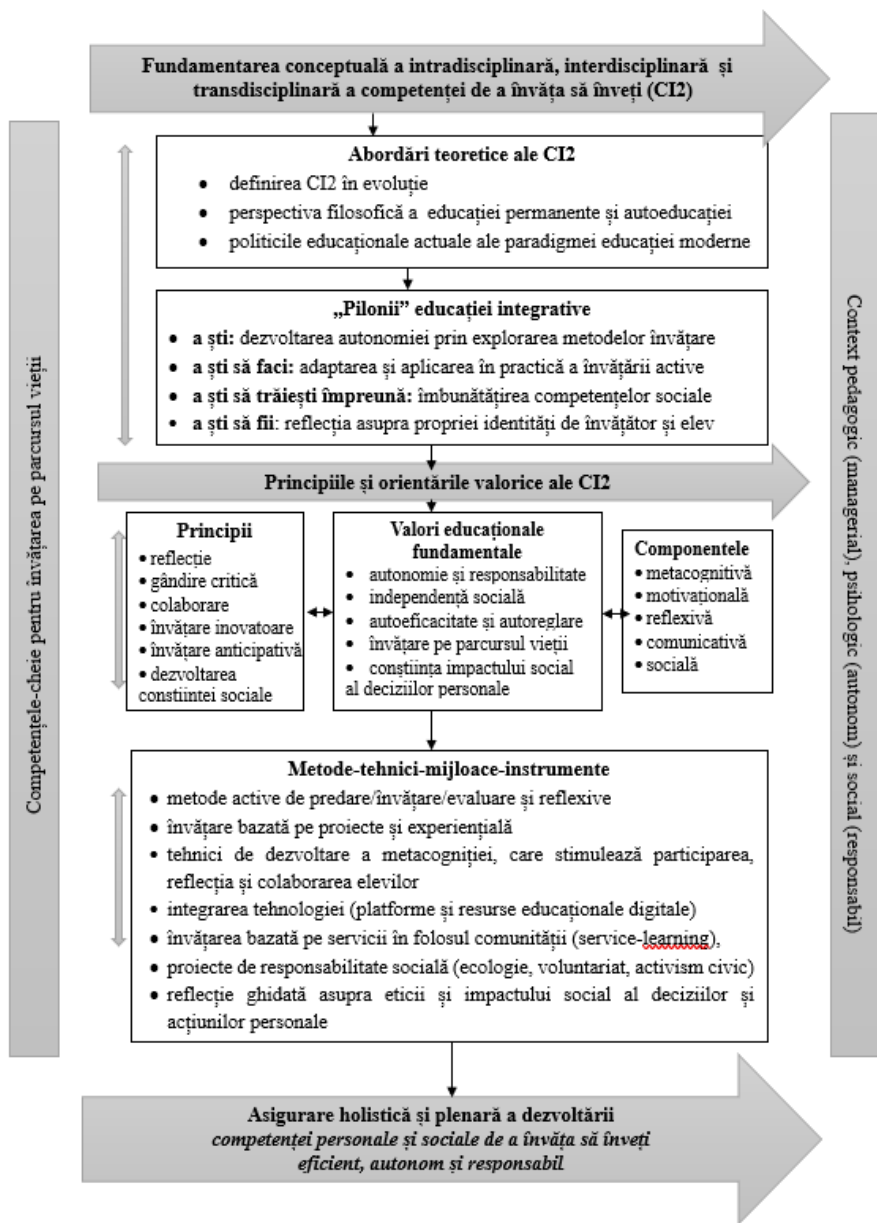

Figura 1. Modelul teoretic al competenței de a învăța să înveți (CI2) în context pedagogic

Modelul teoretic evidențiază conexiunile elementelor privind abordările teoretice ale CI2, principiile și orientările valorice ale CI2 (direcția), strategiile didactice de dezvoltare a CI2 pentru asigurarea holistică și plenară a dezvoltării *competenței personale și sociale de a învăța să înveți* intradisciplinar, interdisciplinar și transdisciplinar în contextul pedagogic (managerial), psihologic (autonom) și social (responsabil). Fundamentul axiologic (valoric) este afirmat de „*pilonii*” *educației integrative*, care contribuie la formarea și dezvoltarea competenței *transdisciplinare de a învăța să devii*, respectiv a *competenței transversale de a învăța să înveți pe tot parcursul vieții*, în perspectiva *valorilor educației permanente*.

Subcapitolul consacrat strategiilor didactice explorează metode inovatoare și interactive abordate în context educațional pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți în învățământul liceal. În perspectiva asigurării unui demers de cercetare empirică, experimentală a *competenței transversale de a învăța să înveți*, valorificată „în scopul *devenirii* permanente a personalității adolescentului, a *învățării pe tot parcursul vieții*, **strategiile didactice** asigură „foaia de parcurs a unui demers didactic explicit”. Este vizat un demers didactic complex ce include un ansamblu de „strategii și metode de predare-învățare-evaluare” care „urmăresc anumite finalități – de informare, inițiere, motivare, asigurare a receptivității, de suscitare a interesului pentru subiectul ce urmează a fi studiat, de acumulare a informației de care dispune comunitatea de învățare, de actualizare a cunoștințelor dobândite, de autoevaluare a elevilor și de determinare a nivelului de competență, înscriindu-se în instrumentarul pedagogiei tradiționale și moderne (problematizarea, instruirea programată, studiul de caz etc.) [24, p. 43, 44].

Strategiile didactice de dezvoltare a competenței de a învăța să înveți în învățământul liceal implică atât o „asigurare didactică holistică plenară” (concentrată asupra unor metode de bază raportate la diferite forme de organizare a instruirii și stiluri pedagogice, manageriale și socio-afective și de predare-învățare și evaluare), cât și o perfecționare permanentă a profesorilor [24, p.4]. Având un rol principal în dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu, în subcapitolul 2.3. al lucrării este prezentată conexiunea existentă între *obiectivele generale* definite în termeni de *competențe-cheie*, *ariile curriculare*, care integrează diferite *materii școlare* semnificative în *învățământul liceal* și *strategiile didactice* construite în jurului unor *metode de bază*, care valorifică mai multe procedee didactice și unele tehnici didactice speciale (care stimulează creativitatea și gândirea critică), realizate în cadrul unor *forme de organizare a instruirii* pe fondul antrenării unor *stiluri didactice* adaptabile în *contexte pedagogice și sociale* deschise și *situații de învățare diferite*.

Tabelul 1. Conexiuni ale competențelor-cheie cu ariile curriculare în determinarea strategiilor didactice elaborate în funcție de o metodă didactică de bază

<i>Competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții</i>	<i>Ariile curriculare (integrează discipline de învățământ grupate inter, transdisciplinar)</i>	<i>Strategiile didactice (elaborate în funcție de o metodă didactică de bază)</i>
Competențe <i>lingvistice și multilingvistice</i>	<i>Limba și comunicare (Limba și literatură română, Limba străină: I, II)</i>	Strategia instruirii interactive, bazată pe conversația euristică / dezbateri / asalt de idei / demonstrație verbală
Competențe în <i>științe, tehnologie, inginerie, matematică (STEM)</i>	<i>Matematică și Științele Naturii (Fizică, Chimie, Biologie)</i>	<i>Strategia instruirii interactive, bazată pe cercetarea realității directă (experimentul, proiectul) și indirectă (demonstrația, modelarea, problematizarea)</i>
Competențe <i>digitale</i> aplicate în științe și la nivel de <i>tehnologie</i>	<i>Tehnologii și Informatică (Tehnologia informației și comunicării, Informatică)</i>	<i>Strategia instruirii asistată de calculator, bazată pe metode care implică raționalizarea învățării, algoritmizarea etc.</i>
Competențe <i>personale și sociale – de a învăța să înveți</i> (bazate pe valori pedagogice generale)	<i>Arie curriculară transdisciplinară (Educație: morală, științifică, estetică, tehnologică, fizică)</i>	<i>Strategia instruirii bazată pe autostructurarea învățării prin metoda autoreflexiei, a comunicării cu sine</i>
Competențe <i>civice</i> (sociale, etice, economice, psihologice etc.)	<i>Om și societate (Istorie, Geografie, Economie, Psihologie, Sociologie, Epistemologie, Filozofie, Logică, Etică etc.)</i>	<i>Strategia comunicării interogative, bazată pe metode de conversație euristică și de dezbateri constructivă, inovativă</i>
Competențe <i>antreprenoriale</i> (necesare în rezolvarea de probleme prin <i>gândire critică și creativitate</i>)	<i>Consiliere și orientare (Educație: socială, managerială, financiară, profesională)</i>	<i>Strategia învățării de tip socio-constructivist, bazată pe metoda proiectului – „cercetare cu finalitate reală”</i>
Competențe <i>de sensibilizare și exprimare culturală</i> (la nivel de educație artistică și fizică)	<i>Arte (Educație: muzicală, plastică) Educație fizică și sport (Educație fizică)</i>	Strategii de instruire interactivă, bazate pe comunicare, cercetare și raționalizarea învățării (practică și simulată)

Pe acest fond, *metodele pedagogice de bază* susțin strategiile didactice semnificative, identificate dincolo „de limitele unei opoziții binare – metode tradiționale, metode moderne, inovatoare”, argument înaintat pentru valorizarea contextului formal și informal al educației în procesul de dezvoltare a competenței de a învăța să înveți la elevii de liceu.

În Capitolul 3 al lucrării -Valorificarea experimentală a modelului teoretic privind dezvoltarea competenței de a învăța să înveți în liceu- sunt prezentate contribuțiile experimentale din evaluarea nivelului de dezvoltare a competenței de a învăța să înveți a elevilor din liceu privind *valorificarea experimentală a Modelului teoretic de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în context pedagogic.*

Construcția designului cercetării experimentale privind evaluarea nivelului de formare a competenței de a învăța să înveți a elevilor din liceu reprezintă o etapă ulterioară fundamentării teoretice a conceptului cercetat, implicând aspecte de selectare a eșantionului prin stabilirea criteriilor de selecție a subiecților și a variabilelor monitorizate și determinarea instrumentelor și tehnicilor de colectare și interpretare a datelor pentru confirmarea ipotezelor de cercetare. Planificarea intervențiilor și durata experimentului reprezintă parte din planul cercetării la această etapă și vizează determinarea eficienței strategiilor didactice aplicate în dezvoltarea competenței „a învăța să înveți” la elevii din liceu și evaluarea impactului acestor strategii asupra performanțelor școlare ale elevilor [22].

În experimentul pedagogic au fost antrenate cadre didactice din Colegiul Național Pedagogic „Ștefan cel Mare” Bacău. Totalul profesorilor a constituit un număr de 173 de cadre didactice din județul Bacău, România, care au participat la programul de formare, în perspectiva implementării strategiilor didactice eficiente de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal. Din Colegiul Național Pedagogic „Ștefan cel Mare” Bacău au participat 24 profesori cu activitate didactică și educativă în clasele a IX-a, a X-a și a XI-a, dintre care 6 sunt profesori de limbă engleză, cu statut de grup experimental. În rezultatul participării la Programul de formare privind eficiența strategiilor didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal 173 de profesori demonstrează explicit aplicarea strategiilor în funcție de competențele elevilor.

Chestionarul de evaluare a strategiilor didactice pentru dezvoltarea competenței „a învăța să înveți” în liceu a fost selectat din grupul metodelor cantitative de cercetare, fiind un instrument realizat la debutul etapei de constatare a experimentului pedagogic. Chestionarul a fost alcătuit din 2 părți, care, prin totalul de 8 întrebări, a fost posibil de evaluat tipul, nivelul de utilizare și impactul strategiilor didactice aplicate pe coordonatele educației formale și nonformale pentru dezvoltarea *competenței a învăța să înveți* în liceu. Fiind aplicat pe întreg eșantionul de subiecți ai cercetării (cadre didactice și elevi), măsurările au fost efectuate în planul comparat al subiecților incluși în cercetare și ale planurilor experimentale (înainte și după intervenția realizată prin Programul de implementare a strategiilor didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal.

Tabelul 2. Opinia comparată a elevilor și profesorilor privind gradul de eficiență a strategiilor didactice utilizate în liceu în dezvoltarea competenței „a învăța să înveți”

Tipuri strategii	elevi	profesori
1. Învățarea bazată pe proiecte	19	33
2. Învățarea colaborativă	28	38
3. Învățarea prin descoperire	9	29
4. Utilizarea tehnologiilor educaționale	75	23
5. Învățarea individualizată	12	35
6. Alte strategii (specificați):	2	17
Nr. total	145	173

Datele arată o tendință generală optimistă în rândul profesorilor cu privire la eficiența strategiilor didactice, însă există și indicii că impactul acestora nu este perceput ca fiind uniform, variind de la foarte mare la scăzut, cu o minoritate care consideră că nu aduc niciun beneficiu. Această diversitate de percepții poate reflecta diferențe în aplicarea concretă a strategiilor didactice sau în adaptarea lor la contextul specific al elevilor.

Constatăm o diferență semnificativă între modul în care elevii și profesorii percep utilizarea *altor strategii didactice* pentru dezvoltarea *competenței a învăța să înveți*. Doar 1,3% dintre elevi (2 persoane) au identificat astfel de strategii, ceea ce sugerează că elevii sunt mai puțin conștienți sau mai puțin implicați în diversele metode didactice care pot sprijini această competență. Această lipsă de conștientizare din partea elevilor poate fi explicată prin concentrarea lor pe metodele principale promovate în procesul educațional sau prin lipsa unei explicări clare din partea profesorilor cu privire la scopul și beneficiile fiecărei strategii didactice.

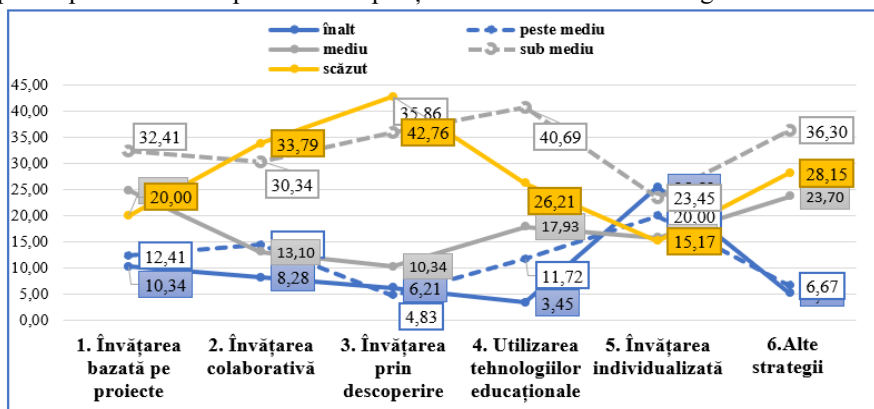

Figura 2. Gradul de implementare în liceu a strategiilor privind dezvoltarea competenței „a învăța să înveți” în opinia elevilor

Comparativ cu elevii, 9,7% dintre profesori (17 persoane) au identificat diverse *alte strategii*, ceea ce sugerează o deschidere mai mare din partea acestora către explorarea și implementarea unor metode didactice variate pentru a sprijini dezvoltarea competenței „a învăța să înveți”. Profesorii sunt mai conștienți de existența acestor strategii și, probabil, au o apreciere mai bună a eficienței lor.

Datele obținute sugerează că există o variabilitate în percepția asupra implementării învățării colaborative, atât la nivelul elevilor, cât și al profesorilor. Deși unii elevi și profesori recunosc eficiența și aplicabilitatea metodei, majoritatea o consideră insuficient aplicată. Disonanță poate indica necesitatea unor adaptări a strategiilor pedagogice sau nevoia informării și formării cadrelor didactice pentru a facilita învățarea colaborativă în mod eficient.

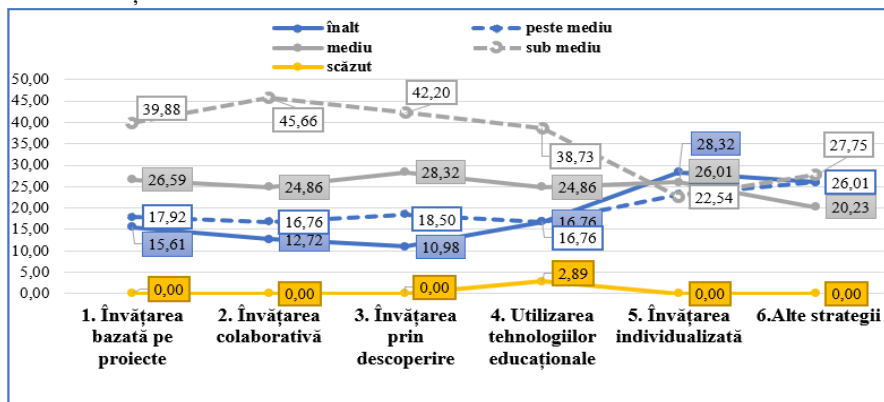

Figura 3. Gradul de implementare în liceu a strategiilor privind dezvoltarea competenței a învăța să înveți în opinia profesorilor

Se constată că 15 elevi (20%) consideră că învățarea bazată pe proiecte este implementată „foarte mult”, în timp ce 47 de elevi (62,6%) afirmă că este implementată „puțin”, iar 29 de elevi (38,6%) susțin că nu este implementată deloc. La polul opus, 27 de profesori (36%) apreciază că această strategie este implementată „foarte mult”, 31 de profesori (48%) o consideră „mult” aplicată, iar niciun profesor nu a indicat că nu ar fi deloc implementată. Deși profesorii percep un grad relativ ridicat de implementare a acestei metode, elevii sunt mai sceptici, mulți dintre ei considerând că strategia este rar aplicată. Această discrepanță poate fi rezultatul unei lipse de claritate în comunicarea obiectivelor și beneficiilor învățării bazate pe proiecte către elevi. Interpretarea datelor privind implementarea *învățării colaborative* în liceu relevă o distribuție variată a percepțiilor atât din partea elevilor, cât și a profesorilor.

Chestionarul privind strategiile de auto-reglare a învățării este instrumentul propus *elevilor*, pentru a obține o imagine mai clară asupra modului în care își gestionează propria învățare. Alcătuit din 10 întrebări cu variante de răspuns, chestionarul scoate în evidență anumite valori ale competenței de a învăța să înveți, determinate de strategiile de auto-reglare a învățării: *strategiile utilizate în organizarea timpului de învățare, monitorizarea progresului, menținerea motivației, ajustarea strategiilor de învățare în funcție de rezultatele obținute, gestionarea momentelor de frustrare sau dificultate în învățare, resursele și materialele de învățare pentru eficiență, stilurile de învățare preferate în funcție de tipul de materie, planificarea evaluărilor, provocările întâlnite în aplicarea strategiilor de auto-reglare a învățării, elemente de îmbunătățire continuă a competenței de auto-reglare a învățării*. Un grafic care ilustrează opțiunile predominante în gestionarea propriei învățări prin strategii de auto-reglare este prezentat ulterior, evidențiind constatările cu cel mai mare număr de răspunsuri din cele 3 variante pentru fiecare variabilă.

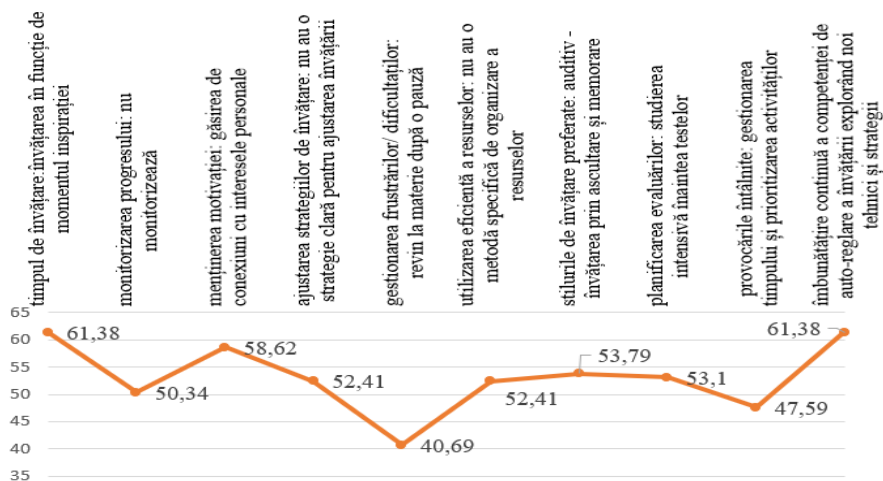

Figura 4. Opțiunile cu cea mai mare valoare procentuală în gestionarea propriei învățări prin strategii de auto-reglare

Concluziile care se impun a fi notate sunt, în primul rând, pentru cel mai mare număr de respondenți care au optat pentru *strategia utilizată în organizarea timpului de învățare „în funcție de inspirație”*, iar din *elementele de îmbunătățire continuă a competenței de auto-reglare a învățării* au preferat *„explorarea de noi tehnici și strategii de învățare”*, aceste date înregistrând o valoare de 61,38% din cei 145 de elevi chestionați.

Testul de evaluare a performanțelor școlare reprezintă o probă de evaluare, realizată în diverse perioade ale anului școlar, aplicată în cadrul evaluărilor inițială și finală. În scopul determinării eficienței strategiilor didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal, a fost selectată disciplina *Limbă engleză*. *Testul de evaluare inițială* a fost aplicat elevilor din clasele X-a și a XI-a, participanți în cercetarea privind strategiile didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal prin grupurile create la nivel experimental (GE – 73 de subiecți) și de control (GC – 72 de subiecți).

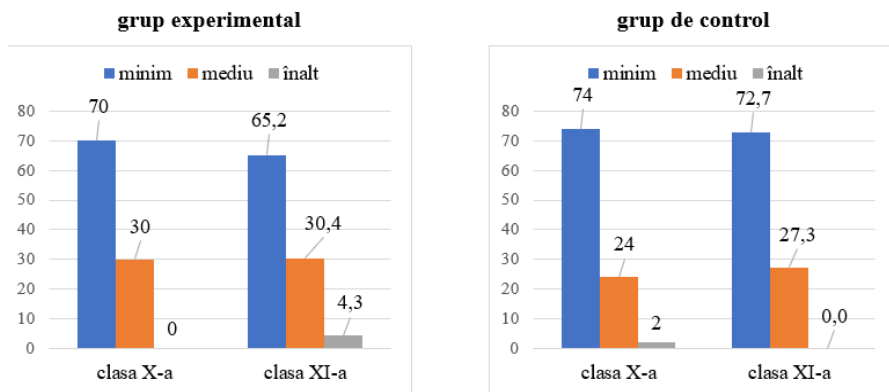

Figura 5. Nivelurile performanței școlare înregistrate de elevi la testul de limbă engleză (etapa constatare, comparare GE-GC)

În etapa de constatare, nivelurile de performanță în limba engleză ale grupului experimental (GE) au evidențiat o distribuție care reflectă variații semnificative în competențele elevilor. Astfel, un procent de aproximativ 35% dintre elevi s-au aflat la nivelul „minim” (A1), ceea ce sugerează dificultăți considerabile în stăpânirea competențelor lingvistice de bază. Această categorie indică nevoia de intervenții pedagogice axate pe dezvoltarea abilităților esențiale de comunicare. La nivelul „mediu” (B1), s-au situat 60% dintre elevi, sugerând că majoritatea elevilor au un nivel funcțional de cunoștințe și abilități, însă mai au nevoie de consolidare pentru a atinge un nivel superior. Doar 5% dintre elevi au atins nivelul „înalt” (C1), demonstrând competențe avansate în limba engleză, ceea ce subliniază faptul că un număr redus de elevi sunt capabili să folosească limba cu un grad înalt de eficiență. Această distribuție a performanțelor indică o nevoie evidentă de intervenții didactice diferențiate, cu accent pe susținerea elevilor din nivelurile inferioare.

Rezultatele experimentului pedagogic realizat în anii de învățământ 2022-2023 și 2023-2024, evidențiază un impact semnificativ al programului de dezvoltare

a competenței de a învăța să înveți asupra performanțelor elevilor în limba engleză. Grupul experimental (GE) a înregistrat o îmbunătățire remarcabilă, cu o creștere de la 5% la 25% a elevilor care au atins nivelul C1, comparativ cu grupul de control (GC), care a arătat stagnare în rezultate. Aceste date subliniază eficiența strategiilor didactice implementate, sugerând că intervențiile axate pe dezvoltarea autonomiei în învățare și aplicarea de metode inovative contribuie semnificativ la îmbunătățirea abilităților lingvistice ale elevilor. Astfel, se confirmă ipoteza cercetării, indicând necesitatea continuării și extinderii acestor abordări pedagogice în *educația formală, dar și prin extensia dezvoltării acestei competențe pe coordonata educației nonformale*.

Programul de implementare a strategiilor didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal, prezentat în figura 6, este dezvoltat de două coordonate, care se completează reciproc și vizează: *1. formarea cadrelor didactice pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu; 2. dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu din rezultatul formării profesorilor*. Structura programului a inclus o serie de activități realizate printr-o diversitate de forme, menite să dezvolte *competența de a învăța să înveți la elevii de liceu*. Programul este conceput pentru a sprijini elevii în dezvoltarea competenței fundamentale pentru succesul academic și personal: *capacitatea de a învăța în mod eficient și adaptativ*. Într-un mediu în care volumul informațiilor crește constant, iar cerințele academice devin din ce în ce mai complexe, această competență este esențială pentru a asigura un parcurs educațional solid și pregătirea pentru provocările viitoare, fie ele academice sau profesionale.

Obiective generale: creșterea autonomiei elevilor în procesul de învățare; dezvoltarea abilităților metacognitive pentru autoreglarea învățării; formarea competențelor de planificare, organizare și evaluare a propriului proces de învățare.

Obiective specifice: identificarea stilurilor de învățare individuale; aplicarea strategiilor metacognitive pentru îmbunătățirea performanței academice; promovarea învățării colaborative prin proiecte de grup; învățarea tehnicilor de gestionare a timpului și resurselor.

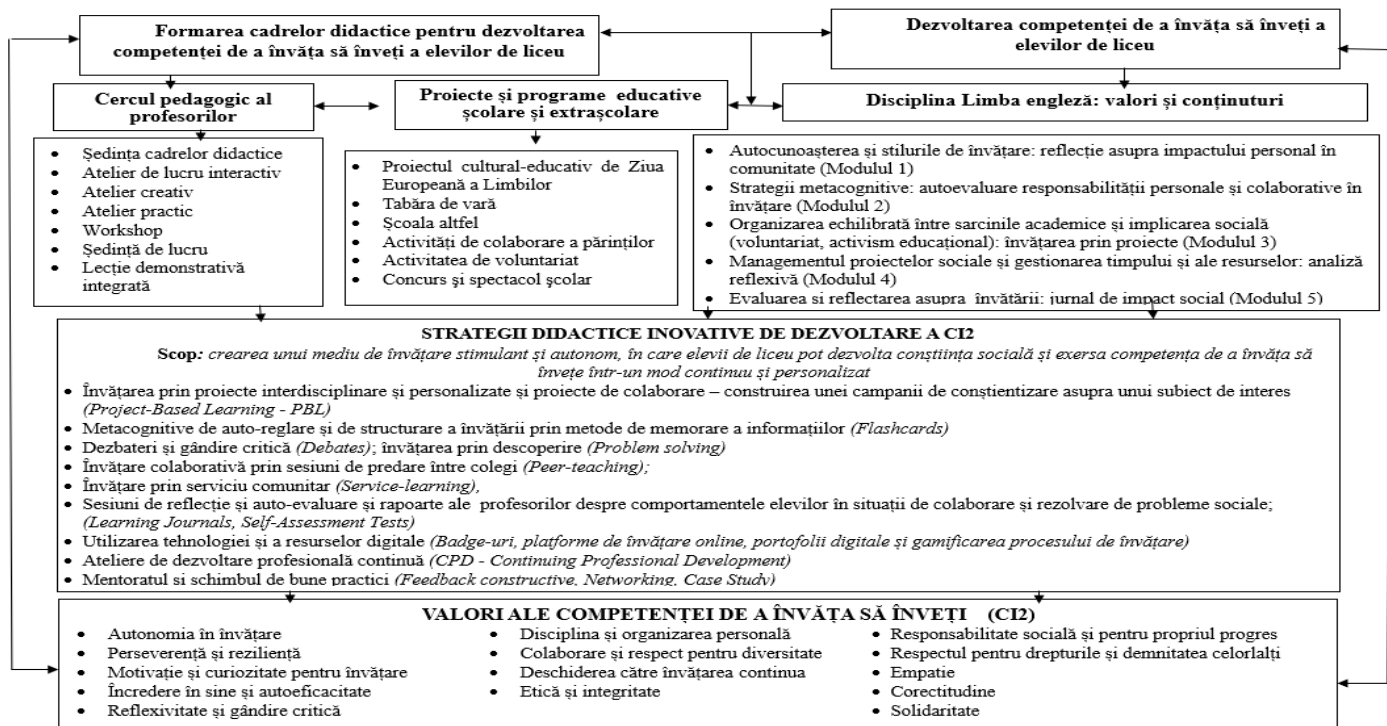

Figura 6. Programul de implementare a strategiilor didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal

Reperetele conceptuale ale Programului inițiat vizează:

- centrarea pe competențele-cheie, aspect ce are ca implicație curriculară valorificarea avantajelor pe care le oferă perspectiva integrată în abordarea conținuturilor prin „adecvarea la nevoile și interesele omului contemporan; favorizarea transferului, a gândirii creative și a rezolvării de probleme; oferirea unei perspective holistice asupra realității”;

- centrarea pe elev cu accent pe rezultatele învățării, „impunând promovarea unui curriculum flexibil, care să permită diversificarea și adaptarea situațiilor de învățare pentru elevi, în acord cu caracteristicile de vârstă/nivel de dezvoltare, cu interesele acestora, cu respectarea diversității (etnoculturale, lingvistice, religioase etc.); construirea de parcursuri de învățare diferențiate; utilizarea de resurse de învățare variate, accesate prin intermediul noilor tehnologii [11, p.32];

- valorificarea Profilului de formare al absolventului de clasa a X-a și a XII-a, ca repere pentru reorganizarea structurilor și modalităților de evaluare a competențelor specifice ale disciplinei, determinate de competențele-cheie [ibidem, p.32].

1. Coordonata „Formarea cadrelor didactice pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu”

Activitățile de formare a cadrelor didactice în cadrul Programului de dezvoltare a competenței „a învăța să înveți” au fost proiectate, având la bază următoarele obiective:

- dezvoltarea competenței de proiectare și implementare a metodologiei de formare la elevii de liceu a competenței de a învăța să înveți prin diverse activități formative didactice și extrașcolare;
- eficientizarea comunicării și a relației profesor-elev-părintși prin implicarea în activități de stimulare a dezvoltării competenței de a învăța să înveți la liceeni;
- creșterea capacității de adaptare la diverse stiluri de învățare;
- integrarea evaluării formative prin diverse metode alternative în afara activității didactice;
- stimularea învățării continue și a dezvoltării profesionale.

Conținuturile au fost proiectate pentru asigurarea dezvoltării competenței de a învăța să înveți prin modulele: 1: Autocunoașterea și stilurile de Învățare; 2: Strategii metacognitive; 3: Învățarea prin proiecte; 4: Gestionarea timpului și resurselor; 5: Evaluarea și reflectarea asupra învățării.

Participarea cadrelor didactice la programul de *formare privind dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu* va avea un impact pozitiv în planul dezvoltării capacităților și atitudinilor privind încurajarea elevilor pentru autonomie în învățare; utilizarea metodelor bazate pe proiecte și auto-reflecție, care îi încurajează pe elevi să participe activ în procesul de învățare. Prin formare, profesorii își vor

eficientiza competența de comunicare empatică, creând un mediu de sprijin, în care elevii se simt confortabili să își exprime nevoile și provocările în procesul de învățare, își planifică mai bine timpul și să își monitorizeze progresul, le permite elevilor să învețe în ritmul lor și în modurile care li se potrivesc cel mai bine și să reflecteze asupra procesului lor de învățare.

2. Coordonata „Dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu din rezultatul formării profesorilor”

Prin intermediul activităților incluse în cadrul programului, elevii vor explora tehnici de învățare activă, strategii de organizare a timpului și metode de îmbunătățire a concentrării și a motivației. Programul le oferă oportunități de autoevaluare și de identificare a stilurilor de învățare proprii, contribuind astfel la creșterea autonomiei și a încrederii în forțele proprii; include o serie de activități practice și interactive, cum ar fi exerciții de planificare, simulări de gestionare a proiectelor și sesiuni de reflecție. Aceste activități îi ajută pe elevi să își descopere propriile preferințe și puncte forte, să înțeleagă importanța auto-disciplinei și să-și îmbunătățească abilitatea de a învăța pe tot parcursul vieții.

Participarea cadrelor didactice la programul de *formare privind dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu* este definit de crearea condițiilor pentru cadrele didactice în planul dezvoltării capacităților și atitudinilor privind încurajarea elevilor pentru autonomie în învățare; utilizarea metodelor bazate pe proiecte și auto-reflecție, care îi încurajează pe elevi să participe activ în procesul de învățare. Prin activitățile de formare stabilite în figura 3.1, profesorii sunt antrenați în activități privind dezvoltarea competenței de comunicare empatică, în scopul creării unui mediu de sprijin, în care elevii se simt confortabili să își exprime nevoile și provocările în procesul de învățare, își planifică mai bine timpul și să își monitorizeze progresul, le permite elevilor să învețe în ritmul lor și în modurile care li se potrivesc cel mai bine și să reflecteze asupra procesului lor de învățare. *Prezentarea analitico-descriptivă a componentelor coordonatelor sunt reflectate detaliat în conținutul de bază și anexele lucrării.*

La etapa de control a experimentului pedagogic a fost aplicat repetat *chestionarul de evaluare a strategiilor didactice pentru dezvoltarea competenței „a învăța să înveți” la elevii de liceu*. Pentru compararea datelor, rezultatele au fost colectate separat pentru fiecare grup și interpretate în mod corespunzător. Diferit de etapa de constatare, la etapa de control, pentru a evidenția efectul Programului de implementare a strategiilor didactice, stabilite pentru dezvoltarea competenței *a învăța să înveți* în învățământul liceal, rezultatele cadrelor didactice vor fi prezentate comparat, separând grupul de 24 de profesori, care au fost antrenați în activitățile de formare ale Programului, de 149 de profesori din grupul de control, la etapa de constatare,

rezultatele fiind prezentate pe întreg eșantionul de profesori (174), din considerentul similarității datelor măsurate.

În figura 7 datele prezintă percepția profesorilor asupra impactului strategiilor didactice în dezvoltarea competenței „a învăța să înveți” la elevi, în abordare comparată. Profesorii observă o creștere a impactului strategiilor în etapa de control față de constatare, fapt care atestă că intervențiile didactice aplicate au contribuit la dezvoltarea competenței „a învăța să înveți”. Se remarcă o creștere a procentajului profesorilor care consideră că impactul strategiilor este „foarte mare” sau „mare” în etapa de control și aceasta denotă că strategiile didactice au fost percepute ca eficiente după implementare.

Numărul profesorilor care au evaluat impactul ca fiind „moderat” sau „mic” s-a redus. Din perspectiva profesorilor, strategiile didactice aplicate au avut un impact pozitiv și semnificativ asupra competenței „a învăța să înveți” la elevi în etapa de control, ceea ce confirmă efectele favorabile ale intervenției educaționale.

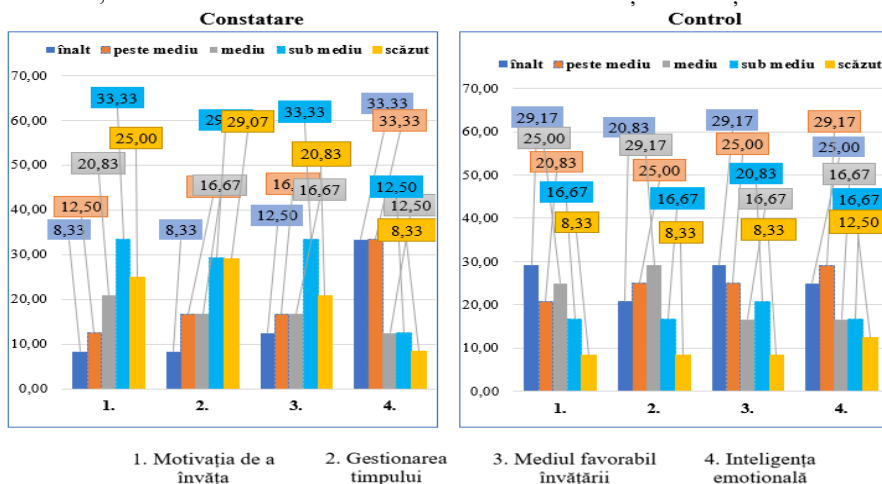

Figura 7. Impactul strategiilor didactice în dezvoltarea competenței a învăța să înveți în opinia profesorilor (plan comparat, etapele de constatare-control, GE)

Comparativ cu etapa de constatare, rezultatele din etapa de control denotă o dezvoltare semnificativă a capacităților de auto-reglare a învățării la elevii de liceu și demonstrează experimental eficiența intervențiilor educaționale aplicate în cadrul grupului experimental. Principalele **dificultăți în auto-reglare** rămân gestionarea timpului și motivarea, însă gestionarea timpului este menționată ceva mai puțin în etapa de control, indicând o ușoară ameliorare.

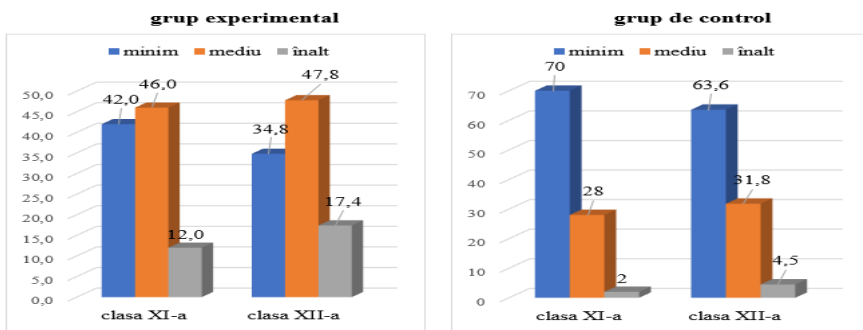

Figura 8. Nivelurile comparate ale performanței școlare înregistrate de elevi la testul de limbă engleză (etapa de control)

Intervențiile educaționale aplicate în cadrul grupului experimental au condus la o îmbunătățire semnificativă a performanțelor școlare ale elevilor, observată în creșterea rezultatelor la testul de limbă engleză de la etapa de constatare la etapa de control. Elevii au demonstrat utilizare mai frecventă a strategiilor de auto-reglare, fapt ce a contribuit la o organizare mai eficientă a timpului de studiu, monitorizare constantă a progresului, motivație sporită și o capacitate sporită de adaptare la dificultăți. Progresele reflectă impactul pozitiv al strategiilor didactice asupra competenței a *învăța să înveți.*”

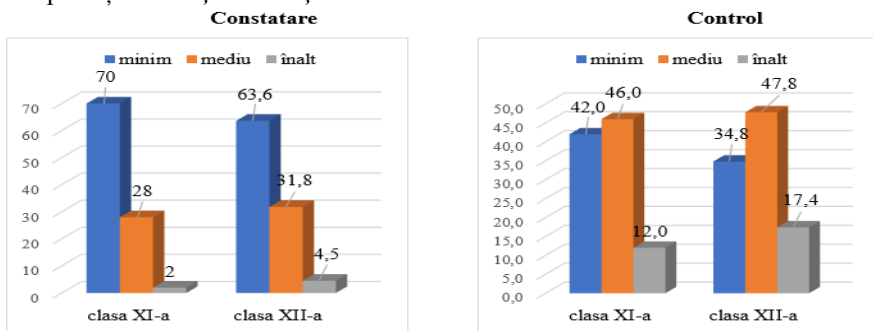

Figura 9. Nivelurile comparate ale performanței școlare înregistrate de elevii grupului experimental la testul de limbă engleză

Analiza figurii 9 reflectă nivelurile comparate ale performanței școlare înregistrate de *elevii grupului de control* la testul de limbă engleză și distribuția acestora pe diferite intervale de performanță, indicând o varietate semnificativă a rezultatelor, evidențiind prezența elevilor cu performanțe mai scăzute, dar și a celor cu rezultate mai bune. Diversitatea sugerează că grupul de control a avut o performanță echilibrată, fără a exista o concentrare expresivă în jurul unui anumit

nivel, ceea ce poate reflecta diferențele individuale în ceea ce privește abilitățile lingvistice și strategiile de învățare ale acestora.

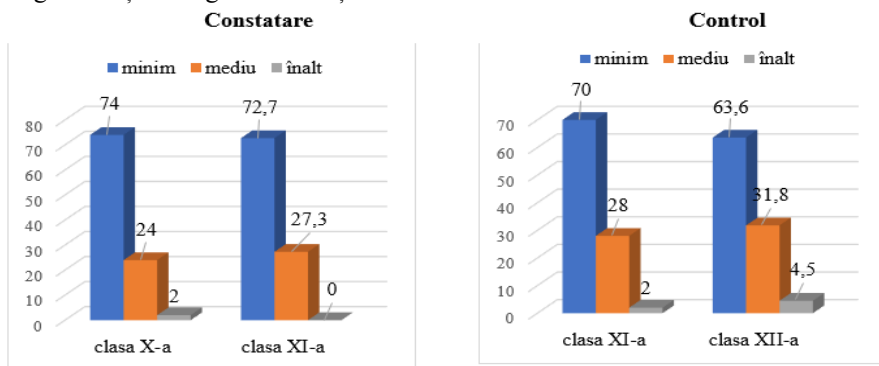

Figura 10. Nivelurile comparate ale performanței școlare înregistrate de elevii grupului de control la testul de limbă engleză

Distribuția performanțelor la limba engleză în *etapa de constatare* pentru grupul experimental (GE) a evidențiat variații semnificative și au reflectat nu doar diversitatea competențelor lingvistice, ci și nivelul de dezvoltare a competenței de a învăța să înveți. Un procent de aproximativ 35% dintre elevi s-au aflat la nivelul „minim” (A1) ceea ce a semnalat dificultăți considerabile în stăpânirea competențelor lingvistice de bază, dar și un nivel redus de autonomie în învățare, fapt care a relevat necesitatea unor intervenții pedagogice menite să dezvolte abilitățile fundamentale de autoevaluare și organizare a învățării. Majoritatea elevilor (60%) au atins nivelul „mediu” (B1), ce a pus în evidență un nivel funcțional al cunoștințelor și abilităților, dar și o capacitate limitată de auto-reglare și adaptare în procesul de învățare, fiind nevoie de consolidare suplimentară pentru a avansa. În contrast, doar 5% dintre elevi au atins nivelul „înalt” (C1), au demonstrat competențe avansate, atât lingvistice, cât și de gestionare autonomă a învățării, caracteristici ce definesc un nivel ridicat de competență „a învăța să înveți”, dar acestea necesită consolidare suplimentară pentru a progresa spre niveluri mai avansate. În contrast, doar 5% dintre elevi au atins nivelul „înalt” (C1), ceea ce subliniază competențele avansate înregistrate de un număr redus de elevi.

Analiza percepțiilor elevilor și profesorilor relevă o diferență surprinzătoare în ceea ce privește eficiența strategiilor didactice aplicate pentru dezvoltarea competenței „a învăța să înveți”. În timp ce profesorii tind să aibă o viziune optimistă asupra impactului acestor strategii, elevii manifestă o atitudine mai rezervată, cu evaluări moderate sau negative, ceea ce evocă faptul că strategiile actuale, fie că nu sunt suficient adaptate nevoilor specifice ale elevilor sau că implementarea lor este accidentală.

Programul de implementare a strategiilor didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal a fost elaborat pentru a consolida capacitatea acestora de a învăța eficient și a adapta, acest proces complex la educația în permanentă căutare și schimbare continuă. Fundamentat pe o abordare integrată a competențelor-cheie, programul cuprinde activități menite să dezvolte autonomia, abilitățile metacognitive și capacitatea de organizare a elevilor, prin intermediul unor strategii flexibile și variate. Alături de instruirea profesorilor pentru a sprijini dezvoltarea acestei competențe, programul promovează un mediu de învățare colaborativ și adaptat nevoilor individuale, în vederea pregătirii elevilor pentru provocările academice și profesionale ale viitorului.

Programul implementat a avut un impact semnificativ asupra dezvoltării profesionale a profesorilor participanți din zona Bacău Nord. Prin activități interactive, schimburi de experiență și exerciții aplicative, profesorii au fost instruiți să aplice strategii didactice inovative și metacognitive în vederea creării mediului educațional centrat pe elev, sprijinindu-i în auto-reglarea învățării și în dezvoltarea abilităților de învățare activă. Eforturile depuse în cadrul acestui program au generat o schimbare pozitivă în abordarea procesului educativ.

Implicarea cadrelor didactice în *proiecte și programe educative*, atât școlare cât și extrașcolare a contribuit la facilitarea abordării interdisciplinare, integrate și practice a învățării. Activitățile realizate, *proiectele culturale, tabere „Școala Altfel”, voluntariatul și colaborarea cu părinții* au creat oportunități pentru elevi de a-și dezvolta competența de a învăța să învețe, prin experiențe de planificare, organizare, reflecție și autoevaluare. Datele analizate au demonstrat că inițiativele au sporit autonomia, gândirea critică și adaptabilitatea elevilor și au consolidat, în același timp, legătura dintre școală, comunitate și familie.

Coordonata principală a dezvoltării competenței de a învăța să înveți la elevii de liceu prin formarea profesorilor a subliniat importanța integrării acestei competențe în predarea limbii engleze, care a urmat o **abordare sincronizată cu competențele de comunicare**, pentru a stimula învățarea eficientă și responsabilă, într-o societate modernă și dinamică.

Realizarea *Programului de implementare a strategiilor didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal*, conform cadrului curricular național din România, a demonstrat eficiența strategiilor didactice propuse în vederea sporirii autonomiei și autoreglării elevilor în procesul de învățare. Programul a valorificat disciplinele și activitățile existente pentru a atinge obiectivele de formare a competențelor metacognitive și de organizare a învățării. Activitățile incluse în cele cinci module, bazate pe *autocunoaștere, strategii metacognitive, învățare colaborativă și gestionarea resurselor*, au creat o structură coerentă- de dezvoltare a competenței de a învăța să înveți, atât prin activități practice, cât și prin evaluări auto-reflexive.

La etapa de control a experimentului, s-au evidențiat diferențe semnificative între grupul experimental și cel de control în percepția profesorilor și elevilor asupra utilității strategiilor didactice pentru dezvoltarea competenței „a învăța să înveți.” Astfel, a fost confirmat impactul pozitiv al programului de formare asupra aplicării strategiilor interactive orientate spre autonomia elevilor .

Concluzionând, datele prezentate în figurile și tabelele analizate în 3.3 se confirmă că strategiile didactice aplicate în grupul experimental (GE) au avut un impact pozitiv valoros asupra dezvoltării competenței „a învăța să înveți” la elevii de liceu. Compararea opiniilor elevilor și profesorilor relevă diferențe semnificative între percepțiile celor două grupuri. Prin aceasta s-a evidențiat importanța abordărilor interactive și colaborative în procesul de educație și instruire. În etapa de control, elevii au raportat o îmbunătățire clară a abilităților însemnate precum *gestionarea timpului, motivația pentru învățare și crearea unui mediu favorabil învățării*. Creșterea numărului de elevi care au evaluat impactul ca fiind „foarte mare” sau „mare” sugerează o evoluție pozitivă a încrederii și autonomiei în procesul de învățare, ce consolidează relevanța strategiilor implementate pentru dezvoltarea competenței „a învăța să înveți” în liceu.

Datele experimentale comparate au demonstrat eficiența strategiilor didactice aplicate în procesul de dezvoltare a competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu, ca urmare putem constata validarea eficienței *Programului de implementare a strategiilor didactice*, stabilite pentru dezvoltarea competenței a învăța să înveți în învățământul liceal. Valorificarea experimentală a resurselor teoretico-practice în cadrul etapelor experimentului pedagogic clasic la nivelul etapelor de constatare, formare și control, a confirmat *ipoteza cercetării*, Programul de implementare a strategiilor didactice, elaborat în scopul dezvoltării competenței a învăța să înveți în învățământul liceal poate fi declarat eficient și promotor de valori dezvoltate ale CI2.

Constatăm că obiectivele cercetării au fost realizate, sporind valoarea strategiilor didactice aplicate în contextul creat pentru dezvoltarea competenței a învăța să înveți în învățământul liceal.

CONCLUZII GENERALE

1. Semnificația pedagogică generală a *competenței de a învăța să înveți*, promovată de UNESCO, între anii 1970 [7] și determinată istoric prin funcțiile obiective ale educației, a condus la conștientizarea necesității de a asigura implicații în procesul de învățământ, în perspectiva învățării pe tot parcursul vieții.

A fost argumentat teoretic că în epoca modernă și contemporană, ca produs al celor două capacități (a ști – a ști să faci) este formată și dezvoltată capacitatea de a învăța să fii (prin atitudini și valori) care constituie premisa inițierii *competenței de a învăța să înveți*, antrenată în condițiile în care „educația îndeplinește o *funcție nouă, proactivă*, de anticipare a dezvoltării social-economice și culturale”[5, 6]. Conceptualizarea pedagogică a competenței-cheie *a învăța să înveți* în perspectiva *multilingvistică* și de *exprimare culturală* a cunoștințelor de bază și a orientărilor valorice promovate de „Agenda 2030 [23] pentru dezvoltare”, reflectate în strategiile pentru educația de calitate din diverse țări ***a evidențiat două teze fundamentale cu valoare***: 1) *normativă* – eliminarea axiomei sistemului de învățământ tradițional care consideră că un „bagaj intelectual ori tehnic” dobândit de absolvenți, este suficient pe tot parcursul vieții; 2) *paradigmatică* – proiectarea curriculară a educației, centrată asupra unei *competențe transversală, transdisciplinare*, definită în termenii psihologici ai unei *capacității multiple* de „*a învăța să înveți în așa fel încât să-ți însușești cunoștințe noi de-a lungul întregii vieți*”. Problematika dezvoltării competenței de a învăța să înveți, reflectată de autori consacrați (Cristea S. (2000) [4,5]; Ionescu M. și Chiș V. (învățarea bazată pe competențe) [10]; Stan C. (2021) (reflecția, autoevaluarea și adaptarea strategiilor de învățare) [24]) Scifos L. [25], Goraș-Postică V. (2024) (competențe-cheie, învățarea pe tot parcursul vieții) [9]; Franțuzan L. (2021) (competența de a învăța să înveți [8]; L. Papuc et. al (2021) (competenței de a învăța să înveți) [15]; Orehovschi S. (2023) (dezvoltarea competenței de a învăța să înveți prin activități independente de valorizare a textului) [13]) a evidențiat, că este un concept promovat în filozofia și politica educației, în *perspectiva educației permanente, a învățării pe tot parcursul vieții în calitate de competențe-cheie*, aplicat special ca și *competență de comunicare în limbi străine, în perspectiva educației permanente, a învățării pe tot parcursul vieții în calitate de competențe-cheie* [20, 21].

2. S-a demonstrat științific, că sporirea nivelului competenței de a învăța să înveți este determinată de implementarea strategiilor adaptate la „core competences curriculum”, aflat la baza construcției *curriculare* a planului de învățământ/programelor școlare fundamentat pe valorile „așezate” cei „patru piloni” ai *educației de calitate (a ști, a ști să faci, a ști să trăiești și să lucrezi împreună, a ști să fii)*, care susțin *tratarea „întregii vieți”* ca „perioadă propice învățării” care antrenează capacitatea de *a ști să devii* premisa competenței de ***a învăța să înveți***

permanent, Raportul Delors (1997) și *Recomandările U.E* privind *competențele-cheie* pentru a învăța să înveți pe tot parcursul vieții „*The Key Competences for Lifelong Learning – A European Framework*” (2006) [20,21,33].

3. A fost conceptualizat din perspectivă pedagogică Modelul teoretic al competenței de a învăța să înveți (CI2), adaptat la obiectivul general al învățământului liceal în vederea *asigurării holistice și plene a dezvoltării competenței personale și sociale de a învăța să înveți eficient, autonom și responsabil*. Noua abordare promovată la nivel de filozofie și de politică a educației, articulată cu perspectiva constructivistă a învățării, *conceptualizarea CI2 este realizată* „cu implicații pentru proiectarea implementarea și evaluarea programelor de formare”, *cu impact metodologic și praxiologic*, explorat în condiții de cercetare pedagogică fundamentală și operațională. **Noutatea și originalitatea științifică** este afirmată de conceptualizarea pedagogică a Modelului teoretic al competenței de a învăța să înveți în context pedagogic, fundamentat pe definiția CI2 în evoluție, perspectiva filosofică a educației permanente și autoeducației și politicile educaționale actuale ale paradigmei educației moderne, principiile și orientările valorice ale CI2, integrată intra/inter/pluri/transdisciplinar în aria curriculară de referință; elaborarea și validarea experimentală a *Programului de implementare a strategiilor didactice de dezvoltare a competenței de a învăța să înveți în învățământul liceal* în vederea creării mediului de învățare stimulant și autonom, în care elevii de liceu pot dezvolta conștiința socială și exersa competența de a învăța să învețe într-un mod continuu și personalizat.

4. Programul de implementare a strategiilor didactice, stabilite pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți în învățământul liceal a fost proiectat și aplicat experimental pentru a sprijini elevii în dezvoltarea competenței fundamentale pentru succesul academic și personal: *capacitatea de a învăța în mod eficient și adaptativ. Dezvoltarea competența de a învăța să înveți la elevii de liceu a devenit un obiectiv principal al cercetării*, începând de la proiectarea curriculumului și „impunând promovarea unui curriculum flexibil, care să permită diversificarea și adaptarea situațiilor de învățare pentru elevi, în acord cu caracteristicile de vârstă/nivel de dezvoltare, cu interesele acestora, cu respectarea diversității (etnoculturale, lingvistice, religioase etc.); construirea de parcursuri de învățare diferențiate; utilizarea de resurse de învățare variate, accesate prin intermediul noilor tehnologii [22, 24, 26]. Asigurarea eficienței Programului este determinată de *conexiunea* coordonatelor privind *formarea cadrelor didactice și dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu din rezultatul formării profesorilor. Valoarea praxiologică a cercetării* este justificată de obiectivele specifice definite în termeni de competențe-cheie în perspectiva educației permanente și strategii didactice proiectate și realizate în cadrul

Programului de implementare a strategiilor didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal pe coordonatele de formare a cadrelor didactice și dezvoltare a CI2 a elevilor de liceu la nivel formal (prin disciplina limba engleză) și nonformal (prin proiecte și programe educative școlare și extrașcolare). ***Problema științifică soluționată în cercetare*** se referă la conceptualizarea strategiilor didactice pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți și validarea experimentală a Programului de implementare a strategiilor didactice, stabilite pentru dezvoltarea competenței a învăța să înveți în învățământul liceal, în vederea *asigurării holistice și plene a dezvoltării competenței personale și sociale de a învăța să înveți eficient, autonom și responsabil.*

5. S-a constatat eficiența implementării strategiilor didactice specifice pentru dezvoltarea CI2, parte a *Programului de implementare a strategiilor didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal*, evidențiată prin progresul pozitiv în valorile competenței la elevi după formarea adecvată a cadrelor didactice și includerea activă a elevilor în acest demers. Dinamica pozitivă a competenței se reflectă în capacitatea elevilor de a gestiona eficient resursele, a planifica și evalua propriile procese de învățare și demonstrarea autonomiei sporite în asumarea responsabilităților academice, oferind o perspectivă actualizată asupra conexiunilor dintre cunoștințe, abilități și atitudini în educația pentru învățarea pe tot parcursul vieții [4, 5, 6, pp. 212-225].

Rezultatele experimentului confirmă faptul că formarea continuă a profesorilor și implementarea structurată a programului de dezvoltare a acestei competențe, concentrată asupra unor metode de bază raportate la diferite forme de organizare a instruirii și stiluri pedagogice, manageriale și socio-afective și de predare-învățare și evaluare) [10, p. 45] contribuie la creșterea performanțelor academice și a motivației intrinseci a elevilor în contexte de învățare variate,

6. S-a demonstrat pertinenta Programului de implementare a strategiilor didactice pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți în învățământul liceal, evidențiată prin creșterea nivelului de autonomie a elevilor în procesul de învățare.; dezvoltare a abilităților metacognitive pentru autoreglarea învățării; formare a competențelor de planificare, organizare și evaluare a propriului proces de învățare [4, 27, p. 93]. Într-un mediu în care volumul informațiilor crește constant, iar cerințele academice devin din ce în ce mai complexe, această competență este esențială pentru a asigura un parcurs educațional solid și pregătirea pentru provocările viitoare, academice sau profesionale, indispensabile în acest sens fiind *pentru cadrele didactice*: identificarea stilurilor de învățare individuale; aplicarea strategiilor metacognitive pentru îmbunătățirea performanței academice; promovarea învățării colaborative prin proiecte de grup; învățarea tehnicilor de

gestionare a timpului și resurselor; *pentru elevi - valorile competenței de a învăța să înveți*: autonomia în învățare, perseverență și reziliență, motivație și curiozitate pentru învățare, încredere în sine și autoeficacitate, reflexivitate și gândire critică, disciplina și organizarea personală, colaborare și respect pentru diversitate, deschiderea către învățarea continuă, etică și integritate, responsabilitate socială și pentru propriul progres, respectul pentru drepturile și demnitatea celorlalți, corectitudine, solidaritate

Rezumând concluziile cercetării formulăm **recomandări metodologice**:

(a) Cercetătorilor științifici:

- cercetarea competenței de a învăța să înveți în vederea oferii datelor și modelelor teoretice aplicabile în dezvoltarea acesteia;
- studierea longitudinală privind impactul strategiilor metacognitive asupra învățării elevilor;
- elaborarea instrumentelor de evaluare a CI2 pentru a măsura eficiența intervențiilor educaționale.

(b) Formatorilor cadrelor didactice:

- integrarea conținuturilor specifice dezvoltării competenței de a învăța să înveți;
- integrarea exemplelor de bune practici și strategii aplicative care să faciliteze implementarea la clasă;
- organizarea atelierelor practice, studiilor de caz și a schimburilor de experiență între profesori.

(c) Cadrelor didactice:

- dezvoltarea de către profesori a competențe CI2, prin utilizarea strategiilor didactice interactive și metacognitive;
- integrarea reflecției asupra procesului de învățare în procesul de învățământ;
- utilizarea metodelor care încurajează gândirea critică, autoreglarea învățării și autonomia elevilor.

(d) Părinților:

- susținerea de către părinți a dezvoltării acestei competențe prin crearea unui mediu favorabil învățării acasă și prin promovarea unor obiceiuri de studiu eficiente;
- comunicarea constantă cu profesorii și implicarea activă în progresul școlar al copilului;
- ghidarea elevilor spre autoorganizare și gestionarea timpului în mod eficient.

BIBLIOGRAFIE

1. Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă <https://dezvoltaredurabila.gov.ro/transformarea-lumii-noastre-agenda-2030-pentru-dezvoltare-durabila>.
2. BOCOȘ M. *Teoria și metodologia instruirii. Teoria și metodologia evaluării 2019*, Editura Polirom 978-973-46-7027-6.
3. CERGHIT I. *Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii*. Coord. NEACȘU, I., Iași: Editura Polirom, 2008, 395 p. ISBN: 978-973-46-1916-7.
4. CRISTEA S. *Concepte pedagogice fundamentale*. vol. 10: *Metodologia instruirii în cadrul procesului de învățământ. Metode și tehnici didactice*. București: Didactica Publishing House, 2018, 172 p. ISBN: 5948489359521.
5. CRISTEA S. *Teoria generală a educației*. București: Didactica Publishing House, 2022. ISBN: 978-606-048-487-5.
6. DELORS J. Comoara lăuntrică. Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI. Iași: Polirom, 2000.
7. FAURE E. (coord.) *A învăța să fii. Un Raport UNESCO.*, București: trad. Editura Didactică și Pedagogică. 1974, 380 p.
8. FRANȚUZAN L., *Formarea competenței - cheie de a învăța să înveți în contextul noilor provocări societale: Studiu de politici educaționale*, 2021, 45 p., Chișinău: LexonPrim. ISBN: 978-9975-3274-8-0.
9. GORAȘ-POSTICĂ V.. Dezvoltarea gândirii științifice la cadrele didactice în procesul de formare inițială și continuă. In: *Revista Didactica Pro...*, revistă de teorie și practică educațională, 2024, nr. 5(147), ISSN 1810-6455.
10. IONESCU M., CHIȘ, V. *Strategii de predare-învățare*. București: Editura Științifică. 1992. ISBN 973-44-0101-7.
11. NEACȘU I. *Educația pentru competențe și performanță*. București. 2020. Editura Universitară. ISBN: 978-606-28-0376-2.
12. OPREA C-L. *Strategii didactice interactive*. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A. 2006 . 318p., ISBN: 978-973-30-1695-3.
13. OREHOVSCHI S. Dezvoltarea competenței elevului de a învăța să înveți prin activități integratoare independente de valorizare a textului. Rezumatul tezei de doctor. Chișinău, 2023. 40 p.
14. PALADI O. *Conștiința de sine și sistemul de valori ale adolescentului*. 223 p., 2013 Chișinău: AȘM. ISBN: 978-9975-48-061-1.
15. PAPUC L., **BALABAN, L.M.** *Dezvoltarea competenței, a învăța să înveți” la treapta de liceu*. În: *Conferința Științifică Internațională: Cultura Cercetării Pedagogice: Provocări și Tendințe Contemporane*, ediția I-a, 5-6 iunie, vol. 4. Chișinău: 2021, ISBN: 978-9975-76-345-5.
16. PIAGET J. *Psihologie și pedagogie. Răspunsurile marelui psiholog la problemele învățământului*. , 1972. 161 p. București: trad. Editura Didactică și Pedagogică.
17. POTOLEA D., TOMA, S. *Formarea competențelor în educație: De la teorie la practică*. 2019. Editura Universitară. ISBN: 978-606-28-0377-9.
18. *Proiectul Europa 2030. Provocări și oportunități. Raport către Consiliul European al Grupului de Reflecție privind viitorul U.E, 2030.*, 2010, Luxemburg: Oficiul pentru publicații al U.E.

19. *Proiectul: proces de învățare, produs evaluabil*. 2018, Chișinău: Centrul Educațional PRO DIDACTICA. ISBN:978-9975-3177-2-6.
 20. *Recomandarea Consiliului U.E. din 18 decembrie 2006 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* <https://education.ec.europa.eu/ro/focus-topics/improving-quality/key-competences> .
 21. *Recomandarea Consiliului U.E. din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6fda126a-67c9-11e8-ab9c-01aa75ed71a1/language-ro> .
 22. *Repere metodologice pentru aplicarea curriculumului la clasa a X-a în anul școlar 2022-2023, Limbi moderne, București 2022* <https://www.edu.ro/repere-metodologice-aplicare-curriculum-clasa-X-an-scolar-2022-2023> .
 23. *Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030*, București: Editura Paideia.
 24. STAN C. *Evaluarea în educație. Noi perspective și abordări*. Editura Universității din București. 2021. ISBN:978-606-16-1521-0.
 25. SCLIFOS L. *Formarea competenței de a învăța să înveți. În: O competență-cheie – a învăța să înveți*. Chișinău: CE PRO DIDACTICA, 2010, ISBN 978-9975-4125-0.
 26. ȚĂRĂLUNGĂ G. *Strategii didactice interactive în dezvoltarea competențelor metacognitive*. Editura Universității Alexandru Ioan Cuza. 2023, p.250. ISBN:978-606-708-351-4.
 27. VELEA S. *Autonomia și autoevaluarea în învățământul liceal*. Editura Didactică și Pedagogică. 2020. ISBN: 978-606-24-0205-3.
- Limba străină**
28. BOEKAERTS M., CORNO, L. *Self-Regulation in the Classroom: A Perspective on Assessment and Intervention*. Cartea: *Handbook of Self-Regulation of Learning and Performance*. 2021. 482 p. ISBN 978-0367332255.
 29. DE CORTE E., VERSCHAFFEL, L. *Fostering Self-Regulated Learning: A European Perspective*. Revista: *Educational Psychologis*, 2021.
 30. DINSMORE D. L., ALEXANDER, P. A. *"The role of metacognition in learning and achievement."* *Handbook of Research on Learning and Instruction (2nd Edition)*, 2020. ISBN: 978-1138600300.
 31. HATTIE J., ZIERER, K. *10 Mindframes for Visible Learning: Teaching for Success*. 206 p., 2021. ISBN: 9781003430124.
 32. PERRY N.E., RAHIM, A. *Studying self-regulated learning in classrooms*. Cartea: *Handbook of Self-Regulation of Learning and Performance*. 2020. ISBN: 9780367332847.
 33. *Schola Europaea / Office of the Secretary-General*. Pedagogical Development Unit. Ref.: 2018-09-D-69-en-2. *Key Competences for Lifelong Learning in the European Schools* Approved by the Joint Teaching Committee by Written Procedure 2018/47.
 34. SCHURIK D.H., GREENE, J. A. *Handbook of Self-Regulation of Learning and Performance: New Trends and Innovations*, Revista: *Educational Psychology Review*. 2017.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTOAREI LA TEMA TEZEI:

1. **BALABAN L. M.** *Competențe-cheie, o nouă filozofie și politică a educației. Didactica Pro*, nr.3(145) pp.15-19. Chișinău, 2024, ISSN 1810-6455.
2. **BALABAN L. M.** *Autoevaluarea ca instrument pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți în liceu*, Univers Pedagogic, nr.4(48), pp.23-28 Chișinău.2024, ISSN:1811-5470.
3. **BALABAN L. M.** *Competența de a învăța să înveți ca model pedagogic fundamentat psihologic și social, Didactica Pro*, nr. 3(147) pp.2-6. Chișinău. 2024. ISSN 1810-6455.
4. **BALABAN L. M.** *Strategii didactice de dezvoltare a competenței de a învăța și înveți . Ghid metodologic pentru profesori debutanți*. Bacău, Romania: Editura Rovimed Publishers, 2024, 129 p, ISBN:978-606-089-047-8.
5. **BALABAN L. M.** *Promovarea strategiilor gândirii critice în învățarea limbii străine în învățământul liceal. Conferința Științifică Internațională., Performanțe, Personalități*, Chișinău,2021. pp.82-85. ISBN 978-9975-56-952-8.
6. **BALABAN L. M.** PAPUC, L. *Dezvoltarea competenței "a învăța să înveți" la treapta de liceu. În: Cultura Cercetării Pedagogice: Provocări și Tendințe Contemporane*, vol. 4. pp. 212-225. Chișinău: 2021. ISBN: 978-9975-76-345-5.
7. **BALABAN L. M.** *Portofoliul elevului de liceu ca instrument de dezvoltare a competenței a învăța să înveți. Conferința Științifică Națională cu Participare Internațională "Probleme ale Științelor Socioumaniste și ale Modernizării Învățământului". CEP UPS „I. Creangă". Chișinău,2021, Vol.19, Partea 1, p. 25-37. ISBN 978-9975-46-296-9. ISSN 1857-0267.*
8. **BALABAN L. M.** *Eficientizarea scrierii prin abordarea selectivă a textului dictării. În Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor: Probleme Actuale ale Științelor Umanistice*. vol. XVIII, partea I. Chișinău: 2019, pp.81-88. ISBN 9975-46-421-1.
9. **BALABAN L. M.** *Abordarea stilurilor de învățare pentru obținerea succesului. În: Volumul internațional de studii științifice de specialitate (1): Aspecte, orientări și perspective ale științelor educației în societatea contemporană*. Bacău: Editura Smart Academic, 2020, pp.172-178. ISBN 78-606-063-003-6.
10. **BALABAN L. M.** *Dezvoltarea cunoașterii culturale prin cele mai bune practici. În: Ghid de bune practici relevate și relatate prin proiecte inițiate de cadre didactice din învățământul preuniversitar, în beneficiul elevilor și eficientizării activității din instituțiile de învățământ-Modalități eficiente de abordare a educației prin derularea proiectelor educaționale*. Bacău.2019. Editura Smart Academic, 2019, pp.23-28. ISBN 978-606-8947-63-1.

ADNOTARE
BALABAN Luminița Maria

**„STRATEGII DIDACTICE DE DEZVOLTARE A COMPETENȚEI DE A ÎNVĂȚA SĂ ÎNVEȚI ÎN LICEU”,
Chișinău, 2025**

Structura tezei include: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 146 de surse, adnotare (română, engleză), concepte-cheie în limbile română și engleză, lista abrevierilor, 141 pagini de text de bază, 19 de tabele, 49 figuri, 10 anexe.

Publicații la tema tezei: 10 lucrări științifice.

Concepte-cheie: competența de a învăța să înveți, competențe-cheie, competența transversală, competența transdisciplinară, competența învăța să înveți pe tot parcursul vieții, strategii didactice, valori ale competenței de a învăța să înveți.

Domeniul de studiu: Teoria generală a educației.

Scopul investigației: conceptualizarea strategiilor didactice pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți și validarea experimentală a Programului de implementare a strategiilor didactice, stabilite pentru dezvoltarea competenței a învăța să înveți în învățământul liceal.

Obiectivele cercetării vizează: determinarea reperelor teoretice în evoluție ale conceptelor de competență și competență de a învăța să înveți prin noua paradigmă prospectivă a educației, care anticipează dezvoltarea socială; examinarea competenței-cheie a învăța să înveți în perspectiva multilingvistică și de exprimare culturală a cunoștințelor de bază și a orientărilor valorice promovate de „Agenda 2030 pentru dezvoltare”, reflectate în strategiile pentru educația de calitate din diverse țări; elaborarea și descrierea Modelului teoretic al competenței de învăța să înveți în context pedagogic, valorificând „pilonii” educației integrative, principiile și orientările valorice ale metodologiei de cercetare experimentală consacrată în științele educației; identificarea strategiilor didactice pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu într-un mediu de învățare stimulant, autonom și personalizat; elaborarea și validarea experimentală a Programului de implementare a strategiilor didactice, stabilite pentru dezvoltarea competenței a învăța să înveți în învățământul liceal.

Noutatea și originalitatea științifică este afirmată de conceptualizarea pedagogică a Modelului teoretic al competenței de a învăța să înveți în context pedagogic, fundamentat pe definirea CI2 în evoluție, perspectiva filosofică a educației permanente și autoeducației și politicile educaționale actuale ale paradigmei educației moderne, principiile și orientările valorice ale CI2, integrată intra/inter/pluri/transdisciplinar în aria curriculară de referință; elaborarea și validarea experimentală a Programului de implementare a strategiilor didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal în vederea creării mediului de învățare stimulant și autonom, în care elevii de liceu pot dezvolta conștiința socială și exercita competența de a învăța să învețe într-un mod continuu și personalizat.

Rezultatele obținute care au contribuit la rezolvarea obiectivelor propuse au fost specificate și operaționalizate în modelul de proiectare curriculară a activităților de dezvoltare a CI2 în liceu; crearea unui cadru științific de referință susținut de principiul centrării educației pe dezvoltarea competențelor-cheie de tip intradisciplinar și interdisciplinar, asociate cu cele de tip transdisciplinar, valorificate în Modelul teoretic al competenței de a învăța să înveți în context pedagogic și validate experimental în Programul de implementare a strategiilor didactice, stabilite pentru dezvoltarea competenței CI2 în învățământul liceal, formularea concluziilor științifice și recomandărilor privind integrarea strategiilor didactice necesare în procesul de dezvoltare a competenței de a învăța să înveți în învățământul liceal pe fondul evoluțiilor paradigmatiche susținute de teoria curriculumului și a instruirii, afirmate în context pedagogic, psihologic și social.

Semnificația teoretică a cercetării este marcată la nivelul unei noi paradigme care evidențiază funcția proactivă educației, bazată pe „patru piloni” (a ști, a ști să faci, a ști să trăiești împreună, a ști să fii și să devii) și susțin competențele-cheie, având ca produs superior, competența transversală, transdisciplinară de a învăța să înveți eficient (managerial, antreprenorial), autonom (psihologic) și responsabil (social), pe tot parcursul vieții, dezvoltată în liceu prin strategiile didactice pentru asigurarea holistică și plenară a competenței personale și sociale de a învăța să înveți; formularea concluziilor științifice referitoare la dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu.

Valoarea praxiologică a cercetării este probată prin modelele pedagogice aplicate la nivel de proiectare curriculară a instruirii în liceu pentru aprofundarea conștiinței de sine a adolescentului; obiectivele specifice definite în termeni de competențe-cheie în perspectiva educației permanente; strategii didactice proiectate și realizate în cadrul Programului de implementare a strategiilor didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal prin coordonatele: formarea cadrelor didactice pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu și dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor de liceu, la nivel formal (prin disciplina limba engleză) și informal (prin proiecte și programe educative școlare și extrașcolare).

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin cercetări teoretice și experimentale, desfășurate cu profesorii școlari de limba engleză în cadrul Cercului pedagogic din zona Bacău Nord, care au participat la programul de formare pentru implementarea strategiilor didactice de dezvoltare a competenței a învăța să înveți în învățământul liceal și elevii din clasele a IX-a, a X-a și a XI-a din Colegiul Național Pedagogic „Ștefan cel Mare” Bacău, România.

ANNOTATION
BALABAN Luminița Maria
“TEACHING STRATEGIES FOR DEVELOPING THE COMPETENCE TO LEARN HOW TO LEARN
IN HIGH SCHOOL”,
Chișinău, 2025

The structure of the thesis includes: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 146 sources, annotations (in Romanian and English), key concepts in both Romanian and English, list of abbreviations, 141 pages of main text, 19 tables, 49 figures, and 10 appendices.

Publications on the thesis topic: 10 scientific papers.

Key concepts: the competence to learn how to learn, key competences, transversal competence, transdisciplinary competence, lifelong learning competence, teaching strategies, values of the competence to learn how to learn.

Field of study: General Theory of Education

The purpose of the investigation: conceptualizing teaching strategies for developing the competence to learn how to learn and experimentally validating the Implementation Program of the teaching strategies established for developing the competence to learn how to learn in high school education.

The objectives of the research aim: to determine the evolving theoretical frameworks of the concepts of competence and the competence to learn how to learn through the new prospective paradigm of education, which anticipates social development; to examine the key competence of learning how to learn from the perspective of multilingualism and the cultural expression of basic knowledge and value orientations promoted by the “2030 Agenda for Sustainable Development”, reflected in strategies for quality education in various countries; to develop and describe the theoretical model of the competence to learn how to learn in a pedagogical context, reevaluating the “pillars” of integrative education, the principles, and the value orientations of the methodology of experimental research established in educational sciences; to identify teaching strategies for developing the competence to learn how to learn in high school students within a stimulating, autonomous, and personalized learning environment; to develop and, using experimental data, to validate the Program for the implementation of teaching strategies, established for the development of the competence to learn how to learn in high school education.

The scientific novelty and originality are provided by the pedagogical conceptualization of the theoretical model of the competence to learn how to learn in a pedagogical context, based on the definition of evolving CI2, the philosophical perspective of lifelong education and self-education, as well as the current educational policies of the modern education paradigm, the principles, and value orientations of CI2, intra/inter/pluridisciplinarily integrated in the relevant curricular area; the development and experimental validation of the Program for the implementation of teaching strategies for developing the “learn how to learn” competence in high school education, with the aim of creating a stimulating and autonomous learning environment, in which high school students can develop social awareness and practice the “learn how to learn” competence in a continuous and personalized manner.

The results obtained, which contributed to the achievement of the proposed objectives, were specified and operationalized in the curricular design model for the development of CI2 in high school activities through the creation of a scientific reference framework supported by the principle of centering education on the development of intradisciplinary and interdisciplinary key competences, associated with those of a transdisciplinary type, valued in the theoretical model of the competence to learn how to learn in a pedagogical context and experimentally validated in the Program for the implementation of teaching strategies, established for the development of CI2 competence in high school education, while formulating scientific conclusions and recommendations regarding the integration of the necessary teaching strategies in the process of developing the competence to learn how to learn in high school education, in the context of paradigmatic developments supported by curriculum and instruction theory, within pedagogical, psychological, and social contexts.

The theoretical significance of the research is marked at the level of a new paradigm that highlights the proactive function of education, based on the “four pillars” (knowing, knowing how to do, knowing how to live together, knowing how to be and become) and support key competences, with the superior outcome being the transversal, transdisciplinary competence to learn how to learn effectively (managerially, entrepreneurially), autonomously (psychologically), and responsibly (socially), throughout life, developed in high school through teaching strategies for the holistic and comprehensive assurance of the personal and social competence to learn how to learn; formulating scientific conclusions regarding the development of the competence to learn how to learn in high school students.

The praxiological value of the research is demonstrated through the pedagogical models applied at the level of curricular design for instruction in high school, aimed at deepening the adolescents’ self-awareness; the specific objectives defined in terms of key competences in the perspective of lifelong education; teaching strategies designed and implemented within the Program for the implementation of teaching strategies to develop the competence to learn how to learn in high school education, through the following coordinates: training teachers to develop high school students’ competence to learn how to learn and developing high school students’ competence to learn how to learn, both at the formal level (through the English language subject) and at the nonformal level (through school and extracurricular educational projects and programs).

The implementation of the scientific results was carried out through theoretical and experimental research, conducted with high school English teachers, within the Pedagogical Circle in the North Bacău area, who participated in the training program for the implementation of teaching strategies to develop the competence to learn how to learn in high school education, along with students from the 9th, 10th, and 11th grades of the “Ștefan cel Mare” National Pedagogical College in Bacău, Romania.

BALABAN Luminița Maria

**„Strategii didactice de dezvoltare a competenței de a învăța să
înveți în liceu”**

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

**REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației**

Chișinău, 2025

Aprobat spre tipar 10.02.2025

Formatul hârtiei 60 x 84 1/16

Hârtie ofset. Tipar ofset

Tiraj: 30 ex.

Coli de tipar: 2.0

Tipografia UPSC, str. I. Creangă, 1
Chișinău, MD-2069